

Dovana miestui – „Karališkasis Kupiškio kalendorius“

Reginio dalyvius pasveikino bibliotekos direktorius Algirdas Venckus, apie projektą papasakojo bibliotekininkė Jolanta Vosyliienė.

Lapkričio 11 d. Kupiškio viešojoje bibliotekoje vyko knygos „Karališkasis Kupiškio kalendorius“ sutiktuvs. Tai – baigiamasis to paties pavadinimo projekto renginys, kurį vainikavo istoriko, kraštotyrininko Alvydo Totorio pranešimas ir seniosios muzikos ansamblio koncertas.

Jurga BANIONIENĖ

SURANDAME SAVO ISTORIJA

Reginio dalyvius pasveikino Kupiškio viešosios bibliotekos direktorius Algirdas Venckus. Pasak jo, tie, kurie žiūrėjo į kalendorių, matė, kad lapkričio 11-oji – Šv. Martyno diena, taip pat Lenkijos Respublikos Nepriklausomybės diena, o Kupiškyje – projekto „Karališkasis Kupiškio kalendorius“ užbaigimas.

„Mes surandame savo istoriją. Palaipsniui, palengva. Grįžtame prie to, kas mums svarbu, kas buvo ignoruojama, užmiršta ar neatskleidžiama dėl įvairių priežasčių. Deja, daug dalykų dar nevisiškai ištyrinėta ar neatskleista“, – teigė A. Venckus.

Plačiau apie vykdytą projektą papasakojo bibliotekos metodinininkė Jolanta Vosyliienė. Ji sakė, kad šimtet žodis „karališkasis“ bibliotekoje skambėjo daug kartų nuo ankstyvo pavasario. Viskas prasidėjo Kupiškio viešajai bibliotekai laimėjus projektą „Karališkasis Kupiškio kalendorius“, kurį finansuoja Lietuvos kultūros taryba ir Kupiškio rajono savivaldybė. Projekto veiklos skirtos Kupiškio miesto 545 gimtadieniui paminėti. Kovo 6 d. biblioteka kvietė švęsti Karališką dieną. Ji pasirinkta neatsitiktinai: istoriniai šaltiniai byloja, kad būtent 1582 m. kovo 6 d. Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Steponas Batoras lankėsi Kupiškyje. Abejones dėl to išskleidė istorikas Simonas Matulevičius, kurio įžvalgos publikuotos laikraštyje „Kupiškėnų mintys“, o vėliau jis skaitė paskaitą ta pačia tema bibliotekoje. Svarbu pažymėti ir tai, kad šio projekto idėjos įgyvendinimui daug talkino kultūrologas Vytautas Balčiūnas.

Balandžio 29 d. minėtas Kupiškio gimtadienis. Vyko antras projekto renginys, mokslinė konferencija „Kupiškis – karališkas

miestas“, kur pranešimus skaitė žymūs Lietuvos istorikai, profesorė, humanitarinių mokslų daktarė Raimonda Ragauskienė, docentė daktarė Genė Kirkienė, profesorius Rimvydas Laužikas, prof. habil. dr. Alfredas Bumblauskas, lotynų kalbos lektorius Sigitas Lūžys. Pasak J. Vosylienos, šie išsamūs istorikų pranešimai skirti Kupiškio istorijai pažinti, sukūrė išsamų vaizdą apie krašto praeitį.

„Šiandien – baigiamasis trečiasis projekto renginys, į kurį pakvietėme pasiklausyti dar vieno pranešimo „Kupiškio karališkasis dvaras“. Taip pat pristatome patį naujausią bibliotekos leidinį tokiu pat pavadinimu, kaip ir projektas, „Karališkasis Kupiškio kalendorius“. Gal kažką klaidins knygos pavadinimas, nes visi įsivaizduoja, kad kalendorius – tai mėnesiai. To šioje knygoje nėra. Bet knyga reikia skaityti, o ne apie ją kalbėti. Noriu pacituoti šio leidinio recenzentų, dviejų istorikų, docentų, daktarų G. Kirkienės ir A. Bumblausko žodžius, ką jie parašė apie šią knygą. Doc. dr. G. Kirkienė pastebi, kad Kupiškis pirmą kartą sulaukė kruopščios istorijos rekonstrukcijos, prof. dr. R. Ragauskienės mokslinė studija „Karališkasis Kupiškio kalendorius“ vertinga dovana miestui ir reikšmingas indėlis į Lietuvos regionų istorijos tyrimus. Darbe išryškėja Kupiškio administracinė, komunikacinė ir reprezentacinė reikšmė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kontekste. Įtaigiai rekonstruojami Žygimanto Augusto ir Stepono Batoro vizitai, suteikę miestui iškilmingumo ir reprezentacinės svarbos.

Prof. habil. dr. A. Bumblauskas rašo, kad iki šiol Kupiškis Lietuvai skambėjo savo vestuvių

tradicijomis, tai lėmė folkloru paremtas didysis istorinis pasakojimas. Pamažu atrandamas ir kitoks krašto veidas su Palėvenės baroku ir klasicistinės architektūros primarijaus Lauryno Gucevičiaus tėviške. O šiandien R. Ragauskienė įstato Kupiškį į karališką kelią nuo Vilniaus link damos prie Baltijos – Rygos“, – tvirtino J. Vosyliene.

Pasak jos, ši knyga dar vienas žingsnis skatinant visuomenę labiau domėtis istorija, suvokti ir vertinti savo kraštą.

KARALIŠKASIS KUPIŠKIS – NE VIEN METAFORA

Medžiagą knygai parengė prof. dr. R. Ragauskienė ir istorikas S. Matulevičius. R. Ragauskienė pastebi, kad Kupiškis ir teritorijos aplink jį į istorinius šaltinius pateko palyginti vėlai. Tačiau pradedant XVI a. pradžios rašytiniais paminėjimais, jis figūruoja kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) valdovų valda.

„Kunigaikštiškasis ar karališkasis Kupiškis nėra vien tik metafora, bet reali administracinė-teisinė jo padėtį atspindėjęs įvardijimas. LDK laikais iki pat Abiejų Tautų Respublikos (ATR) padalijimų XVIII a. pabaigoje valda, kurią tradiciškai sudarė trys pagrindinės dalys, dvaras, miestelis ir valsčius, priklausė Lietuvos didiesiems kunigaikščiams ir Lenkijos karaliams. Dar viena svarbi karališkosios valdos ypatybė, sudariusi palankias sąlygas gyvuoti ir plėtoti visais senosios Lietuvos laikotarpiais, buvo strategiškai patogios geografinės padėtis prie vandens ir reikšmingų sausumos kelių. Kokie Kupiškio savininkai, LDK-ATR valdovai, lankėsi valdoje, ką reiškė šiai vietai būti karališkąja valda, tai siekiama aptarti šiame nedideliame tyrime“, – rašo R. Ragauskienė.

Per renginį išsamų pranešimą apie buvusį Kupiškio karališkąjį dvarą skaitė istorikas, kraštotyrininkas, muziejininkas Alvydas Totoris, aktyviai besidomintis gimtojo krašto istorija, bendradarbiavęs rengiant „Kupiškėnų enciklopediją“, rašęs straipsnius almanache „Kupiškis“. Jis išsamiai aprašė Kupiškio seniūniją XVI–XIX amžiais ir teigia, kad Kupiškio seniūnija XVI–XIX a. buvo viena stambiausių LDK karališkųjų valdų, kuriai pradžią davė Kupiškio karališkasis

Kupiškio viešojoje bibliotekoje vyko knygos „Karališkasis Kupiškio kalendorius“ sutiktuvs. Autorės nuotraukos